

[Startpagina](#) > ... > [Gerechtelijke Stappen](#) > [Rechtsbijstand](#) > Germany

# Rechtsbijstand

 Duitsland

Inhoud aangereikt door



European Judicial Network  
(in civil and commercial  
matters)

## 1 Wat zijn de proceskosten en wie moet ze normaliter betalen?

Als u wordt geadviseerd en vertegenwoordigd door een advocaat, heeft deze recht op een vergoeding voor zijn werkzaamheden. De hoogte van die vergoeding hangt in grote mate af van de waarde van het voorwerp van het geschil. Als een zaak voor de rechter wordt gebracht, brengt dat ook gerechtskosten met zich mee. Behalve griffierechten en proceskosten vallen daaronder ook de kosten die de rechtzoekende moet maken om gevolg te kunnen geven aan een bevel van de rechter of om passende juridische stappen te kunnen nemen of zich in rechte te kunnen verdedigen. Een partij die geen rechtsbijstand behoeft, moet deze kosten in de regel zelf dragen. Als de rechter echter in het voordeel van die partij beslist, moeten de door haar gemaakte gerechtskosten door de tegenpartij worden vergoed.

## 2 Wat is precies rechtsbijstand?

In Duitsland wordt onderscheid gemaakt tussen gefinancierd juridisch advies buiten rechte (*Beratungshilfe*) en rechtsbijstand (*Prozesskostenhilfe*).

Gefinancierd(e) juridisch advies en vertegenwoordiging buiten rechte (*Beratungshilfe*) wordt verleend aan minvermogenden op grond van de Wet inzake juridisch advies en vertegenwoordiging voor burgers met een laag inkomen (*Gesetz über Rechtsberatung und Vertretung für Bürger mit geringem Einkommen* (*Beratungshilfegesetz*)).

Om minvermogenden in staat te stellen om te procederen, ontvangen zij *Prozesskostenhilfe* overeenkomstig de regelgeving waarin deze vorm van rechtsbijstand is geregeld.

## 3 Wat zijn de vereisten voor de verlening van rechtsbijstand?

*Beratungshilfe* of *Prozesskostenhilfe* worden verleend als de rechtzoekende wegens persoonlijke of financiële omstandigheden de noodzakelijke middelen niet kan opbrengen (minvermogend) en geen andere redelijke mogelijkheid voor het krijgen van bijstand heeft (bv. rechtsbijstandsverzekering, advies van huurdersvereniging of vakbond enz.).

Verder mag de beoogde procedure niet lichtvaardig zijn. Ook moet de beoogde rechtsvordering of het beoogde verweer voldoende kans van slagen hebben. De rechter die beslist over het verzoek om *Prozesskostenhilfe* moet het juridisch standpunt van de verzoeker op grond van diens weergave van de feiten en de beschikbare stukken juist of ten minste verdedigbaar achten en de overtuiging hebben dat de gestelde feiten vatbaar zijn voor bewijs. Als aan de juridische voorwaarden is voldaan, heeft de persoon in kwestie recht op *Beratungshilfe* of *Prozesskostenhilfe*.

## 4 Kan rechtsbijstand worden verleend voor alle soorten procedures?

In Duitsland wordt onderscheid gemaakt tussen *Beratungshilfe* en *Prozesskostenhilfe* (zie vraag 2).

*Beratungshilfe*, waaronder juridisch advies en, voor zover nodig, vertegenwoordiging valt, wordt verleend bij civielrechtelijke aangelegenheden, waaronder arbeidsrechtelijke, bestuursrechtelijke, grondrechtelijke en sociaalrechtelijke aangelegenheden. Bij strafrechtelijke aangelegenheden omvat de *Beratungshilfe* alleen juridisch advies. Bij aangelegenheden waarbij het recht van andere staten van toepassing is, wordt alleen *Beratungshilfe* verleend als de feiten van de zaak aan Duitsland zijn gerelateerd. Voor zaken op het gebied van belastingrecht wordt geen *Beratungshilfe* verleend.

*Prozesskostenhilfe* wordt verleend voor procedures over civielrechtelijke geschillen, niet-contentieuze procedures en procedures voor de arbeidsrechter, bestuursrechter, rechter voor socialezekerheidszaken en belastingrechter (respectievelijk *Arbeitsgericht*, *Verwaltungsgericht*, *Sozialgericht* en *Finanzgericht*). Verdachten in een strafproces en schuldenaren in insolventieprocedures krijgen geen *Prozesskostenhilfe*. Wat verdachten in een strafproces betreft, bevat de regelgeving inzake door de rechter toegevoegde advocaten uitputtende bijzondere voorschriften. Schuldenaren in insolventieprocedures krijgen uitstel van betaling van de proceskosten als zij behalve om insolventie ook om kwijtschelding van de resterende schuld hebben verzocht. In dat geval wijst de insolventierechter hem ook op verzoek een advocaat van zijn keuze toe die hem indien nodig zal vertegenwoordigen.

## 5 Bestaat er een specifieke procedure voor spoedeisende gevallen?

Er bestaat geen speciale procedure voor spoedeisende zaken. De bestaande mogelijkheden voor het krijgen van *Beratungshilfe* en *Prozesskostenhilfe* dekken ook dit soort zaken.

## 6 Waar kan ik een verzoekformulier voor rechtsbijstand verkrijgen?

Formulieren voor het indienen van een verzoek om *Beratungshilfe* of *Prozesskostenhilfe* zijn verkrijgbaar bij de gerechten van eerste aanleg (*Amtsgerichte*) en advocaten.

## 7 Welke documenten moet ik bij mijn verzoek om rechtsbijstand voegen?

Er moeten stukken worden overgelegd waaruit de juistheid van de verstrekte inkomensgegevens blijkt (bv. loonstrookje of, in het geval van zelfstandigen, het laatste aanslagbiljet).

## 8 Waar moet ik mijn verzoek om rechtsbijstand indienen?

In Duitsland wordt onderscheid gemaakt tussen *Beratungshilfe* en *Prozesskostenhilfe* (zie vraag 2).

Het verzoek om *Beratungshilfe* moet worden ingediend bij het *Amtsgericht* binnen het rechtsgebied waarvan de rechtzoekende zijn wettige woonplaats heeft. Wanneer deze geen wettige woonplaats in Duitsland heeft, is het *Amtsgericht* bevoegd binnen het rechtsgebied waarvan de behoefte aan *Beratungshilfe* is ontstaan. Voor deze vorm van rechtsbijstand kan de rechtzoekende zich ook rechtstreeks tot een advocaat wenden. In dat geval moet het vereiste verzoek achteraf binnen vier weken bij het *Amtsgericht* worden ingediend.

Een verzoek om *Prozesskostenhilfe* moet worden ingediend bij de rechtbank waar de procedure waarvoor om *Prozesskostenhilfe* wordt verzocht, aanhangig is of wordt gemaakt. Die rechtbank, en niet bijvoorbeeld een instantie op het gebied van maatschappelijk welzijn, beoordeelt het verzoek en beslist of aan de voorwaarden is voldaan.

## 9 Hoe kom ik te weten of ik al dan niet in aanmerking kom voor rechtsbijstand?

Voor informatie over *Beratungshilfe* en *Prozesskostenhilfe* kunt u terecht bij een *Amtsgericht* of advocaat.

## 10 Wat moet ik doen als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand?

Als u recht op *Beratungshilfe* of *Prozesskostenhilfe* hebt, moet u het daarvoor bestemde formulier invullen en samen met de noodzakelijke stukken overleggen aan de instantie die in het antwoord op vraag 8 wordt

genoemd.

## 11 Wie kiest mijn advocaat als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand?

In Duitsland wordt onderscheid gemaakt tussen *Beratungshilfe* en *Prozesskostenhilfe* (zie vraag 2).

Een rechtzoekende kan *Beratungshilfe* krijgen van een advocaat van zijn keuze. In de deelstaten Bremen en Hamburg wordt *Beratungshilfe* verleend via openbare bureaus voor rechtshulp. Advocaten zijn verplicht om *Beratungshilfe* te verlenen. Een daartoe strekkend verzoek kan alleen in bepaalde gevallen en om gewichtige redenen worden afgewezen.

Ook bij *Prozesskostenhilfe* bestaat het recht van vrije advocaatkeuze. Wel moet de advocaat bevoegd zijn om de rechtzoekende voor de rechtbank te vertegenwoordigen. De president van de rechtbank voegt alleen een advocaat toe als de rechtzoekende geen advocaat kan vinden die hem wil vertegenwoordigen.

## 12 Als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand, worden dan al mijn proceskosten betaald?

In Duitsland wordt onderscheid gemaakt tussen *Beratungshilfe* en *Prozesskostenhilfe* (zie vraag 2).

De advocaat heeft recht op een vergoeding van 15 EUR van de persoon aan wie hij *Beratungshilfe* verleent. Afhankelijk van de omstandigheden van die persoon kan hij hiervan afzien. Afwijkende overeenkomsten over deze vergoeding zijn nietig. De rest van zijn vergoeding ontvangt de advocaat uit de staatskas.

In het geval van *Prozesskostenhilfe* vallen hieronder alle proceskosten, behalve de kosten van de rechtzoekende die niet noodzakelijk waren voor de verdediging van zijn rechten. Een partij die *Prozesskostenhilfe* nodig heeft, hoeft geen andere kosten te dragen.

## 13 Wie betaalt de overige kosten als ik slechts recht heb op beperkte rechtsbijstand?

Als aan de voorwaarden voor *Prozesskostenhilfe* is voldaan, zijn voor de rechtzoekende geen andere kosten aan het proces verbonden. *Prozesskostenhilfe* dekt alle noodzakelijke proceskosten. Als de rechtzoekende echter financieel in staat is om met een deel van zijn inkomen in de proceskosten bij te dragen, dan wordt het betreffende bedrag ten laste van de staatskas voorgesloten, maar moet hij het vervolgens geheel of gedeeltelijk in termijnen terugbetalen. De persoonlijke en financiële situatie van de verzoeker kan tot vier jaar na de beëindiging van de procedure opnieuw onder de loep worden genomen. Daarbij kunnen termijnbetalingen worden gelast of kan de hoogte van de reeds bestaande termijnbetalingen worden aangepast. Het maximumaantal termijnbetalingen bedraagt 48.

Het is mogelijk dat *Prozesskostenhilfe* niet alle onderdelen van de procedure dekt (gedeeltelijke rechtsbijstand). In dat geval is de werking van *Prozesskostenhilfe* beperkt tot het onderdeel waarvoor zij is toegekend.

## 14 Omvat rechtsbijstand ook de kosten van beroepsprocedures?

*Prozesskostenhilfe* dekt niet automatisch de kosten van beroep. Zij eindigt op het moment dat de rechtbank waar de procedure aanhangig is gemaakt, de einduitspraak doet. Wel is het mogelijk om voor de beroepsprocedure opnieuw een verzoek om *Prozesskostenhilfe* in te dienen. De rechter in hoger beroep beoordeelt vervolgens of de partij nog steeds *Prozesskostenhilfe* nodig heeft en of het beroep niet lichtvaardig en zonder kans van slagen is. Als de tegenpartij in beroep gaat, wordt niet onderzocht of het beroep lichtvaardig en zonder kans van slagen is. Als aan deze voorwaarden is voldaan, heeft de rechtzoekende recht op *Prozesskostenhilfe*.

## 15 Als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand, kan die dan worden

## ingetrokken in de loop van het proces (of zelfs na het proces)?

In Duitsland wordt onderscheid gemaakt tussen *Beratungshilfe* en *Prozesskostenhilfe* (zie vraag 2).

*Beratungshilfe* kan worden ingetrokken als in het verzoek om *Beratungshilfe* opzettelijk onjuiste gegevens zijn verstrekt.

*Prozesskostenhilfe* kan alleen in de volgende gevallen worden ingetrokken:

1. de hulp is verkregen onder valse voorwendselen omtrent het geschil;
2. de betrokkene heeft onjuiste gegevens verstrekt om te voldoen aan de subjectieve voorwaarden voor de hulp en de vereiste verklaringen niet overgelegd;
3. de persoonlijke en financiële situatie is niet zodanig dat de hulp kan worden toegekend;
4. de betrokkene heeft een betalingsachterstand, of
5. de betrokkene heeft verzuimd te laten weten dat zijn inkomen en financiële situatie aanmerkelijk zijn verbeterd of hij heeft geen nieuw adres doorgegeven.

## 16 Kan ik een weigering om rechtsbijstand te verlenen, aanvechten?

In Duitsland wordt onderscheid gemaakt tussen *Beratungshilfe* en *Prozesskostenhilfe* (zie vraag 2).

Tegen een beslissing van het *Amtsgericht* houdende afwijzing van een verzoek om *Beratungshilfe* staat onmiddellijk beroep (*sofortige Beschwerde*) open.

Als een verzoek om *Prozesskostenhilfe* wordt afgewezen, kan de verzoeker binnen een maand tegen die beslissing beroep instellen als in de bodemprocedure een waarde van meer dan 600 EUR in het geding is. Als die waarde gelijk of lager is, staat dit rechtsmiddel alleen open als de rechter het verzoek om *Prozesskostenhilfe* uitsluitend heeft afgewezen omdat niet aan de voorwaarden betreffende de persoonlijke en financiële situatie van de verzoeker is voldaan.

## 17 Heeft het verzoek om rechtsbijstand tot gevolg dat de verjaringstermijn wordt geschorst?

De indiening van een verzoek om *Prozesskostenhilfe* bij de rechter die de zaak behandelt, schorst de verjaringstermijn voor de vordering die moet worden vastgesteld of afgedwongen door de actie waarvoor *Prozesskostenhilfe* wordt aangevraagd. Schorsing betekent dat de periode gedurende welke de verjaringstermijn wordt geschorst, niet wordt meegerekend voor de verjaringstermijn. De indiening van het verzoek schorst de verjaring echter alleen indien de tegenpartij snel genoeg in kennis wordt gesteld van het verzoek. In het geval van een latere kennisgeving, wordt de verjaring alleen geschorst vanaf de datum waarop de tegenpartij in kennis wordt gesteld van het verzoek om *Prozesskostenhilfe*.

Meer informatie:

[https://www.bmj.de/SharedDocs/Publikationen/DE/Beratungs\\_PKH.html](https://www.bmj.de/SharedDocs/Publikationen/DE/Beratungs_PKH.html)

---

■ Laatste update: 07/08/2025

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken EJM-contactpunten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. Het EJM en de Commissie aanvaarden geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor informatie of gegevens in dit document of waarnaar in dit document wordt verwezen. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.